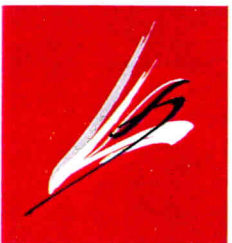
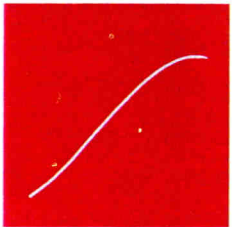

P02-2001

**DE PHENIX
FOUNDATION**

Jaarverslag 2001

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

De Phenix Foundation

Jaarverslag over de bouwperiode 15 oktober 2000 tot oktober 2001
en de startfase vanaf oktober 2001 tot en met december 2001

Het Fonds voor de Podiumkunsten, het Fonds voor Amateurkunst, de Stichting PodiumKunstWerk, de Mondriaan Stichting en het VSB Fonds, gesteund door het ministerie van OCenW, namen in het jaar 2000 het initiatief tot de oprichting van De Phenix Foundation.

De Phenix Foundation heeft als doel het versterken van de culturele diversiteit in het huidige kunstaanbod en richt zich zowel op de scheppende als uitvoerende kunsten. Zij wil de ontwikkeling van talenten en initiatieven die in de huidige situatie tussen wal en schip van instellingen vallen, steunen en stimuleren.

DE PHENIX FOUNDATION
SCHIEDAMSE VEST 58
3011 BD ROTTERDAM
T 010 - 275 61 71
F 010 - 270 94 04
info@phenixfoundation.nl
www.phenixfoundation.nl

Inhoud

	De kunstpausen en -pandits voorbij, <i>Bart Top</i>	4
1.	Woord vooraf, <i>Joan Ferrier</i>	6
2.	Leeswijzer	8
3.	Inleiding, <i>Donald Wieringa</i>	9
4.	Terugblik	13
5.	De bouwfase	16
6.	De startfase: september-december 2001	26
Bijlage 1	De organisatie	31
Bijlage 2	Overzicht activiteiten	34
Bijlage 3	Geconsulteerde personen en instellingen	36

De kunstpauzen en -pandits voorbij

Niet-westerse kunstenaars hoeven niet alleen bij de grens hun legitimatiebewijs te laten zien. Ook voor de kunstwereld is er een bewijs van toegang nodig en dat is alleen beschikbaar als er sprake is van aantoonbare kwaliteit. Die kwaliteit wordt beoordeeld door de gesetelde kunstwereld op basis van gangbare criteria en opvattingen. En die zijn niet altijd ruimhartig.

Nu is het beoordelen van kunst al per definitie een hachelijke onderneming. Er zit een paradox in. Als goede kunst zich onttrekt aan elk hokje, is het lastig maatstaven te vinden voor kunst. Toch is het noodzakelijk om, op zijn minst binnen een subsidiestelsel - steeds weer gedeelde normen te vinden om kunst te beoordelen. Anders is het de willekeur van de zittende elite die bepaalt wat kunst is.

De laatste decennia van de vorige eeuw gold nog een extra complicatie. Kunst was pas kunst als de verwarring over de vraag of het wel kunst was zo hoog mogelijk kon oplopen. Wie daarin slaagde, maakte ongetwijfeld kunst. Moderne kunst was teruggebracht tot het maken van een *statement* over kunst. Wie geen verhouding met die voorgeschiedenis had, kon nauwelijks interessant zijn. En dat gold natuurlijk juist voor veel niet-westerse kunstenaars.

Aan het begin van de 21ste eeuw is het daarom een goed moment om opnieuw naar oordelen over kunst te kijken, zowel vanwege de verandering van de bevolkingsamenstelling, als vanwege het stranden van het modernisme. Wie het spectrum van de kunstwereld probeert te overzien, ziet dat er aan een kwaliteitsdiscussie een andere discussie voorafgaat. Namelijk de vraag welke niet-kwalitatieve elementen een rol spelen in keuzes omtrent kunst. Dat kunnen er nogal veel zijn. Bijvoorbeeld: een gemeenschappelijke achtergrond biedt onbewust voordelen. Kunstenaars die ergens houvast hebben in het labyrint van elkaar beïnvloedende galeriehouders, commissies en fondsen, maken meer kans op aandacht. Waarom deze jazzmusicus wél en een andere jazzmusicus géen geld krijgt en waarom de jazz zoveel minder krijgt dan de klassieke muziek, is niet alleen met kwaliteitsargumenten te beantwoorden. Met name vanuit feministisch perspectief is zichtbaar gemaakt dat factoren als politieke en economische macht en de toegang tot netwerken, bepalend kunnen zijn in de keuzes voor bepaalde kunstenaars of kunstwerken. Vaak is er sprake van verborgen criteria: zoals leiderschap, genialiteit, imago/uitstraling.

In sommige gevallen bepalen democratisch samengestelde commissies welk kunstwerk op een pleintje mag verschijnen. Vandalismebestendigheid is dan een belangrijker criterium dan intrinsieke waarde.

Ook de vraag of kunst al dan niet behoort tot een bepaald genre, is een niet-kwalitatieve vraag. Kunst vindt zijn plek het gemakkelijkst als het behoort tot een erkend genre. De Raad voor Cultuur gaat bijvoorbeeld uit van een pluriform kwaliteitsbesef. Dat wil zeggen dat de beoordeling van kwaliteit gecontextualiseerd wordt. Disciplines en genres vormen die context. Dat deze ooit onderling tegen elkaar afgewogen zijn, blijft meestal verborgen: een ambtenaar van het ministerie van OCenW was oprecht verrast toen iemand tegen haar opmerkte dat het tegelijkertijd subsidiëren van operette en het Concertgebouworkest in het verleden geen onderwerp van een kwaliteitsdiscussie was. Dat kon naast elkaar gebeuren omdat de traditie dat al langjarig voorschreef. Natuurlijk had de arbeider recht op zijn operette, zoals de elite zijn opera had. Uitgerekend die operette sneuvelde overigens zonder protest van de cultuurelite, toen de Raad voor Cultuur op verzoek van Van der Ploeg het subsidieveld eens flink opschudde. Ongemerkt kwam tóch een waarde-oordeel boven. De arbeiderskunst die operette toch gebleven was, kon mooi ruimte vrij maken voor multiculturele initiatieven.

Naast de niet-kwalitatieve belemmeringen, waar Phenix iets aan moet doen, bijvoorbeeld aan de gebrekkige toegankelijkheid van de kunstwereld, is de kwaliteitsdiscussie een nog grotere uitdaging. Vragen als: zijn traditionele - westerse - criteria als vakmanschap, oorspronkelijkheid en zeggingskracht bruikbaar als kunst verschillende (culturele) achtergronden heeft en zo ja, hoe dan? En, zo nee, zijn er andere criteria die wel bruikbaar zijn? Met andere woorden: zijn er wellicht toch universele criteria?

Het is helemaal niet uit te sluiten dat geijkte criteria heel goed houdbaar zijn als ze maar op een evenwichtige wijze worden toegepast. Het is in ieder geval een spannender benadering dan om maar simpelweg een tegenstelling tussen westerse en niet-westerse kunst te vooronderstellen. De houding van veel westerse kunstcritici is dat zij een professionele bevoegdheid hebben om de kwaliteit van westerse kunst te beoordelen. Niet-westerse kunst valt buiten beschouwing.

Dat leidt tot een ogenschijnlijk simpele oplossing: de beoordeling van die kunst dient overgelaten te worden aan iemand met een niet-westerse achtergrond of specialisatie. De bestaande kunstopvattingen worden daar niet door geraakt. Er komen gewoon een paar bescheiden nieuwe hokjes bij, beheerst door de *imams* en *pandits* van de niet-westerse kunst, die hun westerse collega-kunstpauzen in het voorbijgaan alleen vriendelijk hoeven te groeten.

Dat zou een tragische ontwikkeling zijn. Nee, wat dat betreft is de vraag boeiender of de kunstwereld niet als geheel nieuwe paradigmata nodig heeft. Een pleidooi voor herwaardering van de schoonheid, bijvoorbeeld. Of juist meer ruimte voor kunst met een ethische basis. De vraag hoe om te gaan met kwaliteit en diversiteit zal alleen maar goed beantwoord kunnen worden als de kunstwereld als geheel er daarmee op vooruit gaat.

Bart Top

1. Woord vooraf

Joan Ferrier, bestuursvoorzitter van De Phenix Foundation

Phoenix is de mythische vogel die zichzelf steeds weer verjongde door uit zijn as te herrijzen. Het is wel een prikkelend beeld voor de hedendaagse samenleving, maar u moet mij vergeven als ik de naam van onze nieuwe organisatie toch vooral aan de andere betekenis van de naam van de stichting *Phenix* verbind. Een feniks is, zoals u wellicht weet, iemand die uniek is in zijn vak, wiens gaven zeldzaam zijn. Dan weet u meteen waarnaar deze nieuwe organisatie op zoek is: *naar feniksen in de kunst*, naar talenten met kwaliteit die opkomen in onze cultureel diverse samenleving.

Dat De Phenix Foundation zich uitdrukkelijk richt op diversiteit in de kunst, zou de schijn kunnen wekken dat het hier over politieke doelstellingen gaat. Binnen de culturele diversiteit staat bij Phenix echter het begrip *kwaliteit* centraal, en niet de culturele achtergrond van de kunstenaar. Kwaliteit is immers de beste reclame. Wel vraagt dat van De Phenix Foundation een kritisch onderzoek naar het kwaliteitsbegrip zoals dit gangbaar gehanteerd wordt binnen de reguliere kunstinstellingen.

Want willen deze talenten, deze *feniksen*, hun plek kunnen krijgen in deze samenleving, dan zal de bestaande infrastructuur van de kunst zich daarop moeten instellen. Daar ligt een belangrijke opdracht aan onze organisatie. Want vooral in de Randstad is een nieuwe culturele realiteit ontstaan die vraagt om een wijziging van het kunst- en cultuurbeleid. De gesubsidieerde kunstsector staat helaas nog te vaak op achterstand ten opzichte van grote delen van de maatschappij, het bedrijfsleven en de vrije producties.

Het is aan Phenix en aan allen die op sleutelposities in de culturele sector zitten, om te voorkomen dat het culturele leven onttaardt in twee gescheiden circuits: een goed gesubsidieerd autochtoon circuit, en een slecht gefaciliteerd en gefrustreerd allochtoon of zwart circuit. Die inhaalslag moet snel ingezet worden, en daar is haast bij. Tegelijkertijd zijn we realistisch genoeg om te beseffen dat het verankeren van diversiteit in de kunstensector een proces is dat de nodige tijd zal vergen. Urgentie en lange termijn denken horen voor Phenix bij elkaar.

De multiculturele samenleving wordt door velen als nieuw of zelfs als bedreigend ervaren. Ronkende verkiezingsteksten doet de Nederlander geloven dat we de klok naar de monoculturele jaren vijftig terug kunnen zetten. Toch is die diverse samenleving, de stad waar mensen uit allerlei streken samenkomen, iets van alle tijden. Juist na elf september is het van belang om in dit verband de islamitische filosoof al-Farabi aan te halen, die al in de tiende eeuw na Christus, de derde eeuw volgens de islamitische jaartelling (Anno Hijzra), de stedelijke samenleving zo omschreef:

“ Dit is de stad waarin alle burgers kunnen doen wat ze willen. (...) Ze ziet eruit als een lappendeken vol kleuren en figuren. Iedereen houdt ervan en wil er graag wonen, omdat er geen menselijk verlangen bestaat dat niet door deze stad bevredigd wordt. Vreemdelingen kunnen er niet worden onderscheiden van burgers. ”

Zo'n samenleving waar iedereen van houdt en waar iedereen in wil wonen, ontstaat niet vanzelf. Die komt pas in zicht als de voorwaarden voor deelname aan die samenleving voor iedereen gelijk liggen. In de kunstsector is dat nog niet het geval. Het Fonds voor de Podiumkunsten, de Stichting PodiumKunstWerk, het Fonds voor Amateurkunst, de Mondriaan Stichting en het VSB Fonds signaleerden die leemte. Zij namen het initiatief en wisten steun te krijgen van het Ministerie van OCenW voor de oprichting van een

levendig expertisecentrum dat de kunstensector moet inspireren om hier verandering in te brengen.

Zoals u weet is onze organisatie in oktober 2000 begonnen met de opbouw. In oktober 2001 vond de officiële opening plaats. We hebben in de tussentijd niet stilgezeten. De ontwikkelde plannen zijn voor zover mogelijk in samenspraak met brede delen van de kunstensector tot stand gekomen. Dankzij de inzet van mensen met veel ervaring op het terrein van kunst en diversiteit, zijn we er in die periode in geslaagd een beleidsplan te formuleren dat op waardering mag rekenen.

Om de ideeën voor het beleidsplan te testen, ontwikkelden we parallel daaraan een aantal proefprojecten die u in dit jaarverslag beschreven vindt. De deelnemers daaraan hebben nadrukkelijk laten blijken de samenwerking te willen voortzetten. Er is veel gezaaid en de eerste oogst is al binnen.

2. Leeswijzer

In de inleiding verantwoordt directeur Donald Wieringa de keuzes die gemaakt zijn bij het vormgeven van De Phenix Foundation.

In hoofdstuk 4 wordt de historie van 'wat er aan vooraf ging' samengevat.

In hoofdstuk 5 wordt de ontwikkeling van de organisatie in het bouwjaar beschreven, inclusief de pilootprojecten.

Hoofdstuk 6 heeft betrekking op de periode na het afsluiten van de bouwfase: de opening in oktober en de laatste maanden van 2001.

Bijlage 1 geeft een overzicht van alle betrokken medewerkers, bestuursleden en Bemiddelaars.

Bijlage 2 is een overzicht van ontplooiende activiteiten.

En bijlage 3, tot slot, is een alfabetisch overzicht van de tijdens de bouwfase geconsulteerde personen en instellingen.

3. Inleiding

Donald Wieringa, directeur van De Phenix Foundation

Ontwerpen en proefdraaien

Na precies een jaar van ‘inspraakronden’, stenen aanslepen en bouwen, stond Phenix in oktober 2001 als een huis en opende haar deuren. Letterlijk ‘als een huis’ omdat ook de staf toen aan de slag kon gaan in een gloednieuw ingericht kantoor in Rotterdam aan de Schiedamse Vest 58, en figuurlijk omdat de nieuwe organisatie bij de officiële opening op acht oktober 2001, al een flinke staat van dienst achter zich had. Want de fasen van ontwerpen en proefdraaien gingen hand in hand. We leerden in die periode niet alleen van de ervaring van anderen, maar vooral ook door zelf te doen, door in ‘pilots’ onze ideeën uit te proberen en waar nodig deze bij te stellen.

Bij de opening op 8 oktober 2001 konden we daarom al een aantal lopende en afgeronde projecten presenteren. Want dat was wat ons voor ogen stond toen we midden oktober 2000 voor het eerst bijeenkwamen: een organisatie die niet vanachter een bureau wordt ontwikkeld, maar in het gebied waar ze actief wil zijn, temidden van de kunstenaars en organisaties uit het culturele veld.

We organiseerden daarom vanaf het voorjaar 2001 expertmeetings, gingen een gesprek over diversiteit aan met grote publieke en particuliere fondsen en financiers in de kunsten, we coachten initiatiefnemers, ontwikkelden projecten met ‘Masters’ en ondersteunden enkele projecten waarvan we verwachten dat ze als ‘good practice’ anderen zullen inspireren. U vindt ze verder in het verslag allemaal beknopt beschreven.

Team

Hierboven spreek ik steeds van ‘we’ omdat ik deze periode in het uitdenken en opzetten van de organisatie samen optrok met Geert Overdam en Han Bakker. Maar niet alleen hen ben ik voor hun bijdrage dank verschuldigd. Op deze plaats moet ook Rob Boonzajer Flaes (Bureau QRA) genoemd worden, wiens blauwdruk voor onze organisatie getiteld “The Phenix Foundation” een belangrijke rol gespeeld heeft in het ontstaan en de vormgeving ervan.

Keuzes

Het was een jaar van keuzes maken. Want die blauwdruk gaf wel de hoofdrichting aan, maar liet tevens alle ruimte voor invulling en uitvoering. Dat was ideaal omdat het de creativiteit van het bouwteam uitdaagde, maar het was ook soms lastig omdat iedereen die er niet direct bij betrokken was, het op een eigen manier ging invullen.

De Phenix Foundation leek even het ideale projectiescherm voor ieders problemen en oplossingen. Wie geldgebrek had zag in Phenix een nieuw subsidieloket, wie de politiek wilde beïnvloeden, zag een nieuwe *lobby club*, en wie gebrek aan kunstaanbod constateerde, zag een nieuw productiehuis.

Dat gaf meteen ook onze kwetsbare positie aan. Phenix kon en kan natuurlijk nooit aan al die uiteenlopende verwachtingen voldoen en heeft haar eigen prioriteiten moeten stellen. Dat deden we na uitvoerige consultatie met mensen uit de praktijk.

Vervolgens formuleerden we deze uitgangspunten zo helder mogelijk in ons beleidsplan, zodat de mogelijkheden en de verwachtingen goed op elkaar zouden aansluiten. Hieronder stip ik ze kort aan en in het verdere verslag komen ze uitgebreider met voorbeelden aan de orde. Het beleidsplan sturen we u op verzoek toe. U vindt een samenvatting ervan op onze website www.phenixfoundation.nl.

In samenspraak

De ideeën die onze keuzes stuurden, ontstonden door met een groot aantal mensen in gesprek te gaan. Aan het eind van dit verslag hebben we ze in alfabetische volgorde genoemd. Het zijn allen mensen die een belangrijke rol spelen in de discussie over culturele diversiteit en de kunsten. We benaderden ze omdat ze erover gepubliceerd hebben, omdat ze zich in het publieke debat mengden, omdat ze op sleutelposities zitten, omdat ze als producent of kunstenaar een rol spelen of eenvoudig omdat ze ons zelf benaderden. Een aantal van hen nodigden we uit om halverwege de bouwfase onze ideeën te bekritisieren. Het Volksbuurtmuseum was daarvoor niet alleen onze zeer gewaardeerde gastheer, maar ook een deskundige en kritische deelnemer aan het gesprek.

Om praktische reden kon niet iedereen daar bij zijn. Velen mailden hun commentaar of spraken ons persoonlijk aan. Ik hoop dat, nu De Phenix Foundation een feit is, dit laatste niet ophoudt. Want een organisatie als Phenix is nooit af. Daarvoor is de samenleving zelf veel te sterk in beweging en ook Phenix bezit niet het 'handboek voor kunst en diversiteit'. Dat boek zijn we op zijn best allemaal met elkaar. Blijft u ons dus ook in de toekomst gerust aanspreken. We stellen dat zeer op prijs.

De gesprekken over de toekomstige rol van Phenix, leidden - zoals gezegd - tot het formuleren van prioriteiten. De hoofdfuncties, beschreven in ons beleidsplan, hebben de titels *'informereren, inspireren en stimuleren'* gekregen.

Gettofonds

De vraag waarom er een organisatie als Phenix moest komen, beantwoordden we met de eenvoudige constatering dat kunstenaars en kunstuitingen met een achtergrond in een andere cultuur dan de westerse maar weinig terug te vinden zijn binnen de reguliere culturele infrastructuur, binnen de faciliteiten die daarvoor zijn opgezet. In die situatie moest verandering komen. Want we zien ze te weinig in de musea, noch op de kunstpagina's van de grote kranten, en ook niet op de podia. Net zomin op al die andere plekken waar kunst wordt gepresenteerd. Ook op de kunstopleidingen is er nog maar weinig reden tot juichen.

In het algemeen is er dus weinig aansluiting tussen de nieuwe culturen in Nederland en de bestaande infrastructuur om de kunsten te ondersteunen. Met die constatering als uitgangspunt keken we naar de rol die Phenix zou kunnen spelen.

We kozen we ervoor geen nieuw subsidieoket voor allochtone kunstenaars te openen omdat geldgebrek ons niet het allereerste probleem leek. Een dergelijk 'gettofonds' zou voor de overige fondsen een mooi excuus kunnen zijn om aanvragen door te verwijzen naar Phenix en de situatie verder bij het oude te laten. Belangrijker leek ons het gegeven dat subsidies en allochtone initiatieven elkaar slecht weten te vinden

Informereren

Om in die situatie verbetering aan te brengen biedt Phenix allereerst informatie aan. Want de kunstenaar weet vaak de weg niet in de ingewikkelde structuur van ondersteuning en

subsidies. Dat is natuurlijk zo voor elke beginnende kunstenaar, maar het geldt bij uitstek voor iemand die een andere culturele achtergrond heeft, en soms ook niet hier geboren is.

Informatie, training en coaching is het eerste instrument dat Phenix aanbiedt, zowel persoonlijk via de Phenix-consulent, als via de website (zie ook pagina 28).

Veranderen

Dat de gevestigde instellingen zelf niet altijd goed weten hoe met de nieuwe ontwikkelingen om te gaan, gaf aanleiding om *verandering van de infrastructuur* tot een volgend speerpunt te maken. Om erachter te komen hoe dat zou moeten, wijdden we er vier *expertmeetings* aan. We nodigden belangrijke spelers uit het culturele veld uit om beleid, knelpunten en ‘good practices’ op het gebied van diversiteit in hun organisaties te bespreken. Het ging daarbij om vertegenwoordigers van de media, van de kunstopleidingen, van de particuliere en overheidsfondsen en van de muziekpodia, theaters en musea (zie ook pagina 21).

Heldere politieke keuzes van de overheid zijn natuurlijk een zeer welkome steun in de rug bij het voeren van het gesprek over verandering van denken, van methoden en van keuzes in organisaties. Maar die verandering kan in onze visie het best gestimuleerd worden binnen samenwerking met allen die op sleutelposities zitten. Samen projecten opzetten en ‘good cultural practices’ uitwisselen is nu eenmaal overtuigender dan preken of afdwingen. Ook hiervoor werden enkele pilots ontwikkeld (zie ook vanaf pagina 28)

Inspireren

Het breed geconstateerde gebrek aan ‘aanbod’ vanuit allochtone hoek, werd door ons niet ondervangen door een apart allochtoon productiehuis op te zetten. Die suggestie leefde wel bij enkele mensen. Wij kozen er niet voor: het zou het talent weghalen van de plekken waar ze nu actief zijn, en bovendien wensten we niet onze beperkte financiële middelen niet vast te leggen in een gebouw met allerlei voorzieningen. We kozen voor het in de eigen omgeving ondersteunen van projecten waar een inspirerende of voorbeeldwerking vanuit zou kunnen gaan. Dat gebeurt binnen Phenix op twee innovatieve manieren. In de eerste plaats met behulp van een Kring van Bemiddelaars. Daarbij gaat het om zeven mensen die een jaar lang eigen voorstellen voor projectondersteuning doen aan De Phenix Foundation (zie ook pagina 17).

Daarnaast biedt De Phenix Foundation jaarlijks twee allochtone kunstenaars, hier ‘Masters’ genoemd, de mogelijkheid een project op te zetten en uit te voeren (zie ook pagina 18).

Platform

Inspireren kan ook door ervaring te delen. We schreven het al: ‘niemand bezit een handboek voor culturele diversiteit’, maar op tal van plaatsen wordt wel het wiel uitgevonden door mensen die gewoon aan de slag gaan en die reagerend op hun lokale situatie interessante initiatieven ontwikkelen. Zij hebben waardevolle kennis opgedaan die soms niet verder komt dan de eigen organisatie. Phenix spoort ze op en brengt ze bijeen wanneer er een vermoeden bestaat dat ze iets aan elkaar kunnen hebben. We maken hun ervaring productief door ze simpelweg met elkaar in contact te brengen. Dit stimuleren van netwerken is een voorwaarde om te kunnen uitwisselen, om samen een strategie te kunnen ontwikkelen, of om een lobby op te zetten naar de overheid. Het

initiatief daartoe kan vanuit Phenix komen maar ook van anderen, van buitenaf. De staf van Phenix kan dat faciliteren. Een eerste ‘proefbijeenkomst’ voor cultuurscouts uit heel Nederland organiseerden we in samenwerking met de Rotterdamse Kunststichting (zie ook pagina 20).

Drie invalshoeken

Waar mogelijk trekt Phenix bij deze activiteiten op met anderen die hetzelfde vanuit een andere invalshoek nastreven. Dat zijn in de eerste plaats het Atana Programma uit Amsterdam, dat besturen en commissies in de kunstensector verrijkt met mensen die een bi-culturele achtergrond hebben, en het Netwerk CS, dat culturele diversiteit in organisaties gaat versterken. De laatste huist bij ons in aan de Schiedamse Vest. Mogelijk gaat er in het komende jaar een eigen Atana Rotterdam ontstaan. Dat zal zich in dat geval ook bij ons in huis gaan vestigen. We geloven dat de nabijheid van deze organisaties onze gezamenlijke slagkracht zal vergroten.

Rotterdam

En dan was er in het voorjaar van 2001 de keus voor de vestigingsplaats. We baseerden die op het meten van de *dikte van de humuslaag* waarop we Phenix wilden laten groeien en benaderden de vier grote steden. De uiteindelijke keuze voor Rotterdam werd ingegeven door het sterke multiculturele karakter van de stad, het jarenlange vooruitstrevende gemeentelijk beleid, de stimulerende rol van de Rotterdamse Kunststichting en door de vele culturele instellingen die al werk maken van diversiteit, en daarmee voorop lopen in Nederland. Ook verleende de gemeente Rotterdam grote steun, zowel financieel, als bij het helpen vinden van de juiste kantoorruimte.

Apart moet hier nog de gemeente Den Haag genoemd worden. Deze gemeente deed een genereus aanbod door De Phenix Foundation ruimte aan te bieden in het Volksbuurt Museum. De keuze om geen productiehuis of presentatieplek te willen zijn, maakte echter dat de balans naar Rotterdam overhelde.

4. Terugblik

Vele vaders

Wie er nu precies met het idee gekomen is, lijkt niet goed meer te achterhalen. En misschien willen we dat ook niet, om iedereen de eer te laten. De waarheid is waarschijnlijk dat er velen zijn die ideeën hebben aangedragen en daarmee hun aandeel hebben geleverd tot de oprichting van Phenix. Zeker is dat hierin mensen als John Leerdam (Theater Cosmic), Rob Boonzajer Flaes (QRA), Geert Overdam (Fonds voor de Podiumkunsten) en Rick van der Ploeg (Staatssecretaris voor Cultuur) een scharnierfunctie hebben gehad. Zeker is ook dat Melle Daamen (Mondriaan Stichting), Ben Hurkmans (Fonds voor de Podiumkunsten en Fonds voor Amateurkunst) en Arthur Offers (VSB Fonds) het daadwerkelijke initiatief hebben genomen om te komen tot de oprichting en financiering, en dat de Staatssecretaris, geadviseerd door de Raad van Cultuur, het initiatief van harte ondersteund heeft in woord en daad. Dat laatste in de vorm van een jaarlijkse subsidie voor de duur van de huidige Cultuurnota. 'Historisch' is het ontstaan als volgt verlopen.

De reis naar de USA

Op initiatief van het Fonds voor de Podiumkunsten en het Fonds voor Amateurkunst vond in het najaar van 1998 een studiereis naar de Verenigde Staten plaats, waarin gekeken werd naar hoe daar de culturele diversiteit in het kunstaanbod vorm heeft gekregen. Aan de studiereis namen vertegenwoordigers deel van het Ministerie van OCenW, van het Theater Zuidplein Rotterdam, van het Theater Cosmic in Amsterdam, van het Fonds voor Amateurkunst en het Fonds voor de Podiumkunsten.

De reis resulteerde in een aantal activiteiten: het Fonds voor de Podiumkunsten, het Fonds voor Amateurkunst, de Stichting PodiumKunstWerk en het Theater Instituut Nederland organiseerden in februari 1999 een themabijeenkomst over culturele diversiteit in de kunsten. Daaropvolgend werd samen met de Mondriaan Stichting, Theater de Engelenbak en Theater Cosmic in mei 1999 een tweedaagse conferentie georganiseerd over eerdergenoemd thema.

De reis en de bijeenkomsten leidden tot twee concrete resultaten: allereerst verscheen er een vlammend betoog in de vorm van een pamflet -onder de titel "The Seven Percent Solution" - waarin een ad hoc gevormde initiatiefgroep de Staatssecretaris voor Cultuur oproep een substantieel budget vrij te maken voor het bevorderen van culturele diversiteit in de kunsten.

En dan was er een nieuw initiatief genaamd "The Phenix Foundation". Na de tweedaagse conferentie gaven de Mondriaan Stichting, het Fonds voor de Podiumkunsten, het Fonds voor Amateurkunst en de Stichting PodiumKunstWerk de opdracht aan het bureau QRA tot het uitwerken van concrete voorstellen om culturele diversiteit binnen de professionele en de amateurkunst daadwerkelijk te stimuleren. Een en ander geschiedde in overleg met het VSB Fonds.

Medio 1999 presenteerde Rob Boonzajer Flaes van QRA zijn rapport "The Phenix Foundation". Er vond een raadplegend gesprek plaats met een groot aantal betrokkenen en geïnteresseerden. Op hoofdlijnen werd het gepresenteerde plan onderschreven. Het VSB Fonds en Ministerie van OCenW verbonden zich ook aan het realiseren van "The Phenix Foundation". In mei 2000 bracht de Raad voor Cultuur een positief advies uit over de inhoud van dit plan. In oktober van dat jaar ging de kersvers benoemde directeur

Donald Wieringa aan de slag, geassisteerd door Geert Overdam en Han Bakker.

Het driemanschap

Om met behulp van de algemene aanbevelingen uit het rapport een daadkrachtige organisatie te maken, werd er door de initiatiefnemers na gesprekken met meerdere kandidaten, een directeur benoemd. Hij kreeg voor de periode van de bouwfase ondersteuning van een 'bouwpastoor'.

Donald Wieringa werd per 15 oktober 2001 benoemd tot directeur van De Phenix Foundation door Arthur Offers, directeur van het VSB Fonds, Melle Daamen, directeur van de Mondriaan Stichting en Ben Hurkmans directeur van Het Fonds voor de Podiumkunsten. Han Bakker werd uitgenodigd om hem bij te staan als 'bouwpastoor'. Het ging daarbij om het ontwikkelen van een beleidsplan, en het inrichten van een daarop toegesneden organisatie, inclusief de huisvesting. Daarnaast werd Geert Overdam gevraagd Donald Wieringa te adviseren tijdens de ideeënvormende fase (tot april 2001).

De Blauwdruk

Nu De Phenix Foundation werkelijkheid geworden is, lijkt het allemaal alweer gewoon, alsof het onvermijdelijk was dat zoiets er moest komen. Het voorwoord van het in de inleiding genoemde QRA rapport "The Phenix Foundation" geeft echter aan hoe heftig culturele diversiteit dat jaar (1999) bediscussieerd werd:

Die felle reacties zijn natuurlijk geen toeval: de kunsten zoals die van Rijkswegen worden gesubsidieerd vormen in de praktijk van alle dag een redelijk beschermde, witte enclave. Om het even of je die ziet in bestuursvertegenwoordiging, personeelsleden, subsidies, aantallen kunstenaars, publieksparticipatie of wat dan ook – op alle terreinen gaapt een voor iedereen waarneembare kloof met de maatschappelijke diversiteit die ons in het dagelijks leven omringt."

De constatering was dus dat er een kloof is, dat er kennelijk hobbels zijn die participatie belemmeren, en dat er een organisatie moet komen om daaraan te werken. Het opsporen van die hobbels en belemmeringen en het ontwikkelen van manieren om die te slechten, dat was de opdracht die de directeur vanuit het rapport meekreeg.

Kernwoorden uit het rapport zijn: "ruimte en toegang bieden". Om dat te bereiken wordt daarvoor een verandering van de subsidiestructuur en –cultuur voorgesteld. Het rapport stelt dat 'nieuwkomers' geen kans zouden krijgen, waardoor er door hen geen 'track record' kan worden opgebouwd. Een van de oorzaken daarvan is dat hun culturele praktijk vaak haaks staat op de subsidievoorwaarden. De blauwdruk pleit er daarom voor om wat uit de multiculturele samenleving wordt aangeboden "...op de eigen merites, in de eigen context..." te beoordelen (The Phenix Foundation, pag. 7). Scouts kunnen daarvoor talent aandragen en ondersteuning moet op maat geschieden (floating level of support).

De nieuwe voorziening zou een "ontwikkelingskarakter" moeten krijgen en op verandering van de infrastructuur gericht zijn (The Phenix Foundation pag. 8). Op pagina 9 wordt gesproken van een "plaats van samenkomst voor voortrekkers op dit terrein". De resultaten moeten duidelijk zichtbaar worden gemaakt. Dat kan, zo

wordt aanbevolen, door samenwerking aan te gaan met bestaande instellingen (The Phenix Foundation pag. 9). Tot slot noemen we hier nog uit het rapport de opdracht om ruimte te maken voor ideeën van "Masters": "... Masters hebben hun sporen verdiend in de kunsten, door eigen producten of producties of door het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen op het gebied van culturele diversiteit." (The Phenix Foundation, pag. 16).

5. De bouwfase

Denken en doen

Voor ons, de ontwikkelaars, was De Phenix Foundation niet een gebouw, niet een organogram, beleidsplan noch begroting. We hadden voor ogen dat zij in essentie één levend geheel moest worden. Een enthousiaste groep mensen die met eerder genoemde elementen aan de slag zou gaan in een omgeving waar dat effectief is. Voor Phenix bestaat die omgeving uit betrokken organisaties en individuen die willen samenwerken, die bereid zijn te adviseren of anderszins een bijdrage te leveren. Voor ons was het bouwen aan Phenix daarom in belangrijke mate het creëren van een netwerk van mensen en organisaties met wie we de nodige veranderingen willen realiseren.

We deden dat in eerste instantie door ze te betrekken bij het ontwikkelen van het beleidsplan. En we gingen over onze ideeën - gebaseerd op genoemd rapport "The Phenix Foundation" - met velen in gesprek. De ideeën werden aan de hand van deze talrijke ontmoetingen telkens weer bijgesteld en tenslotte is geprobeerd ze te kneden en te vormen tot een werkbare en vruchtbare geheel. Zo werd onder meer het eerste concept van Phenix' beleidsplan onder de loop genomen door zo'n twintig uiteenlopende deskundigen uit de kunstsector, tijdens een rondetafelgesprek in het Volksbuurtmuseum te Den Haag.

Op grond van de reacties bij deze bespreking, bleek dat we op de goede weg waren met onze praktische insteek. In de aanloop naar de cultuurnota leek iedereen moe geworden te zijn van al het gediscussieer en was er nauwelijks iemand die nog behoefte had aan weer een praatclub. Phenix zal zich dientengevolge rechtstreeks moeten richten op kunstenaars, op het zichtbaar maken van de culturele diversiteit in de kunsten. En aldus bijvoorbeeld op het vergroten van de toegang tot subsidiekanalen en tot het kunstvakonderwijs. "Daadwerkelijk de stem van het veld vertolken".

Met behulp van de opmerkingen werd het beleidsplan aangescherpt en opnieuw aan een brede groep van mensen voorgelegd. Hun commentaar leidde tot het laatste timmer- en schaafwerk.

In het beleidsplan formuleerden we de in de inleiding genoemde drie functies van de organisatie, te weten *informer*, *inspireren* en *veranderen*. Om te onderzoeken hoe wij deze praktisch zouden uitwerken, werden voor elke functie enkele *pilots* bedacht. Door middel van deze *pilots* onderzochten we niet alleen de werkbaarheid maar kon bovendien een wijdere kring van instellingen bij Phenix betrokken worden: alle potentiële partners voor de toekomst, de fase na dit jaar van bouwen en proefdraaien.

Informereren

Onder die titel biedt Phenix enkele samenhangende diensten aan: het verstrekken van informatie, het organiseren van trainingen en *coaching*.

Informatieverstrekking kan bijvoorbeeld betrekking hebben op scholingsmogelijkheden, op financiering of op de infrastructuur. De consultant van Phenix kan dat doen in persoonlijke gesprekken. Voor algemene informatie is er de Phenixwebsite. Waar er structurele problemen geconstateerd worden, kunnen bijeenkomsten, opleiding of trainingen georganiseerd worden. En waar het bijvoorbeeld gaat om de ontwikkeling van een organisatie, kan ook maatwerk worden aangeboden door middel van *coaching*.

Pilot 1: Rhythm of Reason, Krater en Marmoucha

Een van de eerste initiatieven die Phenix lang voor de opening benaderden, was de stichting Rhythm of Reason. Deze organisatie werd opgericht door Aysim Deveci naar aanleiding van de aardbeving in Turkije. De eerste activiteit, het 'fund raising festival 'Live voor life' werd een groot succes: met brede steun van de media haalde het meer dan drie ton op. Live for life wordt in de toekomst voortgezet en uitgebreid met een jongerencongres over kunst, cultuur en landen van oorsprong. Voor het versterken van de inhoudelijke ontwikkeling bood Phenix coaching aan. Phenix werkt daarbij samen met het VSB Fonds, dat tekende voor het begeleiden van de professionalisering..

Theater Cosmic was betrokken als gesprekspartner in het begin van de bouwfase van Phenix. Cosmic organiseerde in die periode een aantal bijeenkomsten om de ontwikkeling van Stichting Krater in Amsterdam Zuidoost een impuls te geven en nodigde Phenix daarbij uit. De bijeenkomsten resulteerden in aanbevelingen voor het beleid van Krater.

Marmoucha is een Marokkaans initiatief dat Noordafrikaanse muziektradities in Nederland bekend wil maken. Hun subsidieaanvragen bleken niet honoreerbaar binnen de huidige subsidietermen. Maar gezien het interessante van hun activiteiten werd Phenix door het Fonds voor de Podiumkunsten verzocht hier ook eens naar te kijken. Een half jaar lang werden de initiatiefnemers gecoached door Phenix in samenwerking met Paradiso in Amsterdam. Er ontstond een nieuwe organisatiestructuur en een plan van aanpak voor het komende jaar. Eind 2001 hebben zowel het VSB Fonds als de Stichting DOEN subsidiering voor de komende drie jaar toegezegd en kan Marmoucha zich verder professionaliseren.

Inspireren

Zowel particuliere fondsen als overheidsfondsen gaven aan dat er bij hen relatief weinig aanvragen binnenkomen van kunstenaars of initiatieven met een 'andere' achtergrond. Mogelijk ligt dat aan hun procedures en manier van oordelen, maar er kunnen natuurlijk ook andere oorzaken zijn. Interessante initiatieven komen misschien niet op vlieghoogte omdat mankracht of financiën ontbreken, omdat ze eenvoudigweg niet opgemerkt worden omdat niemand er ruchtbaarheid aan geeft, of omdat ze op grond van hun aard niet als van belang worden (h)erkend door de fondsen.

Hoe het ook zij, Phenix wil een serieuze poging ondernemen om potentieel belangrijke en inspirerende initiatieven boven water te halen en te ondersteunen. Dat gebeurt op een innoverende manier door gebruik te maken van de in de inleiding genoemde 'Bemiddelaars'.

Bij deze Bemiddelaars gaat het om een kring van zeven producenten, kunstenaars of andere professionals die over een groot en relevant netwerk beschikken. Zij sporen initiatieven op waarvan zij vinden dat ze meer aandacht en ondersteuning verdienen en leggen die voor aan de Bemiddelaarvergadering. Als de vergadering van het belang ervan kan worden overtuigd, mogen de voorstellen gerealiseerd worden. De kring heeft daartoe een eigen budget en krijgt ondersteuning van de staf van Phenix.

Pilot 2: Passaat

Ook dit initiatief gaat uit van een eenvoudige constatering: de muziekwereld verkleurt en de conservatoriumpopulatie niet. Dat heeft in de eerste plaats te maken met het feit dat Europese 18^e en 19^e-eeuwse elitaire muziek het referentiekader vormt voor het gros van de opleidingen en de bijbehorende toelatingsexamens. Maar zelfs op opleidingen waar dit niet zo is, schoolmuziek, pop, jazz, latin jazz, en bepaalde vormen van wereldmuziek, blijft het aantal allochtone studenten beperkt. Er bestaat een minder tastbare, maar daarom niet minder aanwezige witte drempel voor jonge getalenteerde musici van niet-Nederlandse afkomst om een conservatoriumopleiding zelfs maar te overwegen. Om deze impasse te doorbreken heeft het Rotterdams Conservatorium een op maat gesneden module ontwikkeld: Passaat.

In één jaar worden 44 jonge, getalenteerde allochtone musici voorbereid op een toelatingsexamen voor een studierichting naar keuze. Deelnemers worden geselecteerd op muzikale vaardigheden, leervaardigheid en motivatie.

Dit project ontwikkelt een model dat zowel kan worden aangepast voor andere conservatoria als voor andere kunstvakopleidingen. Verder draagt het bij aan de curriculumontwikkeling en het netwerk van het Rotterdams Conservatorium.

De Masters

Een andere manier om ontwikkeling van inspirerend aanbod te stimuleren, is het inzetten van *Masters*. Het gaat over kunstenaars die hun sporen in de wereld van culturele diversiteit verdiend hebben en die door Phenix als 'Master' worden erkend. De Phenix Foundation nodigt twee keer per jaar een kunstenaar uit om een nieuw project te ontwikkelen. Phenix geeft deze Masters zo de kans om lang gekoesterde ideeën te verwezenlijken die anders niet gerealiseerd kunnen worden.

Van de Masterschappen is het de bedoeling dat er een inspirerende en stimulerende werking van uitgaat. Als proef werden daarvoor twee allochtone kunstenaars benaderd. Omdat er in deze fase nog geen procedure bestond, werden enkele instanties om een advies gevraagd, te weten het VSB Fonds, de Gate Foundation en het Rotterdams Conservatorium. Beeldend kunstenaar Bülent Evren en djembespeler/percussionist Ponda O'Bryan zijn als resultaat van deze consultatie in 2001 door Phenix uitgenodigd en op dit moment volop aan de gang hun projecten te ontwikkelen en uit te voeren.

Pilot 3: Phenix Masters Ponda O'Bryan en Bülent Evren

Ponda O'Bryan, pionier op de djembe en één van de bekendste spelers van Nederland, wil al heel lang een aantal oude djembe-meesters bezoeken in Mali en Guinee om van hen de snel verdwijnende oude percussietechnieken en speelstijlen te leren.

Daarna wil hij ongeveer acht talentvolle en gemotiveerde leerlingen in de leeftijden van tien tot achttien jaar en twee (dan net begonnen) leerlingen van het Rotterdams Conservatorium met de meesters in contact brengen. In Senegal zullen ze bij hen twee weken lang lessen volgen. Zij doen een schat aan muzikale rijkdom en persoonlijke ervaringen op die zij ongetwijfeld weer uitdragen in Nederland.

Om de uitstraling van het project optimaal te maken wordt in samenwerking met ID&DTV de mogelijkheid van een documentaire over dit project verkend. De conservatoriumstudenten kunnen daarin als rolmodel voor de andere potentiële leerlingen fungeren en laten zien dat je met deze muziek ook verder kunt komen, dat er een professionele opleiding voor is.

Bülent Evren, bekend van verschillende solo-exposities, kwam twintig jaar geleden naar Nederland. Hij verzorgde als gastcurator diverse exposities en was lid van onder andere de Adviesraad van het Amsterdamse Fonds voor de Kunsten. In de afgelopen twintig jaar is hem in interviews vaak gevraagd hoe het nou is om als Turkse kunstenaar in Nederland te wonen en wat de typisch Turkse aspecten van zijn werk zijn, zonder dat deze culturele achtergrond overigens voor hemzelf daar bewust een rechtstreeks verband mee hield. Daarom heeft hij het idee opgevat om als "Master" van Phenix te onderzoeken in hoeverre migratiepatronen van invloed zijn op het werk van in Nederland wonende kunstenaars. Bij van origine niet-Nederlandse, maar ook bij juist van huis uit Nederlandse kunstenaars die zich vanuit hun oorspronkelijke provincie in een andere hebben gevestigd. Een project dat uit twee fasen bestaat en waarbij hij wil laten zien hoe in Nederland de verspreiding en verschuiving van kunstenaars zijn geweest. Dit legt hij ook op een daartoe te ontwerpen kaart van Nederland vast en daarna (fase twee van zijn project) nodigt hij een aantal kunstenaars uit om terug te gaan naar de plek van oorsprong en er "als gebaar" een kunstwerk te maken. Een onderzoek, waarbij hij zich afvraagt of aan de uiteindelijke resultaten zal kunnen worden afgelezen of de sfeer in Nederland te vergelijken is met Samarkand in Tadzjikistan, waar zich in de zesde eeuw na Christus zo'n zesduizend kunstenaars uit alle windstreken verzamelden om in een vrije omgeving en onder de vleugels van een mecenas hun werk uit te voeren. Voor Bülent Evren inmiddels een wezenlijke vraag en daarmee is het vinden van een eventueel antwoord erop de kern van zijn project.

Prijzen

Een laatste manier waarop Phenix talent wil stimuleren, is het instellen van prijzen. De *pilot* daarvoor was het uitschrijven van een *essayprijsvraag* in samenwerking met NRC Handelsblad en de Standaard (in België). De constatering was dat er maar weinig allochtone schrijvers aan het woord zijn gekomen tijdens het uitgebreide, algemene

debat, naar aanleiding van Paul Scheffers artikel 'Het multicultureel drama' in NRC Handelsblad van januari 2000. Phenix en genoemde kranten vonden elkaar vervolgens in het belang van het stimuleren van jong allochtoon schrijftalent. De winnaar maakte in 2001 aanspraak op de Phenix Essayprijs, beschikbaar gesteld door De Phenix Foundation.

Pilot 4: De Phenix Essayprijsvraag

Shervin Nekuee (socioloog en dichter) schreef namens Phenix een oproep in NRC Handelsblad en de Standaard getiteld 'Nieuw leven in de lage landen'. "...Ook in eigen land kun je buitenstaander zijn. Hoe is het om over te stappen naar een andere cultuur? Op welke wijze bouwen nieuwkomers een bestaan op in Nederland of België, welke problemen ervaren zij en welke oplossingen dragen zij aan..." (Shervin Nekuee).

Er kwamen ruim 50 reacties. De jury heeft vijf kandidaten genomineerd, waarvan de essays gepubliceerd zijn in NRC Handelsblad en De Standaard en te lezen zijn op www.phenixfoundation.nl.

Winnaar werd Rodhan Al-Khalidi, die zijn naam inmiddels in Al Galidi heeft veranderd. Dichter (in Nederland is van hem de bundel 'Voor de nachtegaal in het ei' uitgegeven), columnist in De Gelderlander en De Leeuwarder Courant en inmiddels ook in Onze Wereld, en uitgeprocedeerde Iraakse vluchteling. NRC Handelsblad nodigde hem in december 2001 uit het Kerstverhaal te schrijven.

Veranderen

Op vele plaatsen ontstaan ideeën over het vormgeven van de multiculturele samenleving. Vooral op die plekken waar mensen er dagelijks werk van maken. Phenix wil die ervaring productief maken door een platform voor uitwisseling aan te bieden. Als pilots werden er zoals gezegd vier expertmeetings en een bijeenkomst van *cultuurscouts* georganiseerd. Hieronder worden ze allen kort beschreven.

Het fenomeen cultuurscout of cultuurmakelaar is de laatste jaren opgekomen in verschillende steden door het hele land heen. Cultuurscouts worden ingezet om nieuwe ontwikkelingen te volgen, zo dicht mogelijk op de huid van de samenleving, en hebben daarvoor door de zeer uiteenlopende situaties een eigen manier van aanpak ontwikkeld. Ze staan niet onderling in contact met elkaar, waardoor hun waardevolle ervaring in de meeste gevallen tot de eigen kring beperkt blijft. Daarom nam Phenix, in samenwerking met de RKS het initiatief hen bijeen te roepen.

Pilot 5: De bijeenkomst van cultuurscouts

Een eerste verkenning vooraf, leidde tot de inschatting dat maximaal acht mensen in het hele land onder die titel opereren. De belangstelling bleek echter veel groter en vijftientig mensen schreven zich in.

De bedoeling was in de eerste plaats met elkaar kennis te maken, elkaar op de hoogte te brengen van ieders werkwijze en op zoek te gaan naar waar men elkaar daarbij kon ondersteunen.

De 'vlag' cultuurscout bleek verschillende ladingen te dekken. Sommigen van hen werken wijkgebonden, anderen zijn meer discipline gericht. De één richt zich op talent (amateur, semi-professioneel) en anderen verrichten meer wat vroeger 'wijkopbouwwerk' genoemd werd. Lang niet iedereen houdt zich specifiek met kunstenaars bezig.

Opvallend was dat zowel in Groningen als in Rotterdam de situatie behoorlijk goed georganiseerd en dito financieel ondersteund is. Wanneer alle steden zich zo zouden inspannen is er al heel wat bereikt.

Naast uitwisseling over de manier van werken, kwam er een aantal zaken naar voren die volgens de aanwezigen de aandacht van Phenix zou moeten krijgen. Om er enkele te noemen: de noodzaak van talentontwikkeling, het probleem van ontbrekende diploma's voor hen die een kunstopleiding willen volgen, het beperkte kwaliteitsbegrip bij beoordelingscommissies, de eenzijdige samenstelling en de 'excusallochtoon' in zulke commissies, het rigide onderscheid tussen 'amateur' en 'professioneel' en de moeizame acceptatie van de rol van religie in kunst.

Expertmeetings

Organisaties die een spilfunctie hebben in de culturele infrastructuur, de kunstopleidingen, de kunstsubsiërende fondsen, de podia (waar gevoeglijk ook musea en galeries onder geschaard worden) en de media spelen een sleutelrol in de ontwikkeling van de kunsten. Ze behoren daarom voor een belangrijk deel tot het 'werkerterrein' van Phenix en ook zij hebben in uiteenlopende mate ervaring opgedaan met het ontwikkelen van beleid ten aanzien van diversiteit. Phenix organiseerde vier *expertmeetings* met als doel: onderlinge kennismaking, de stand van zaken vaststellen en het presenteren van voorbeelden van *good practice*. Er werden stellingen geponeerd, resultaten van speciaal voor de *expert meetings* terzake uitgevoerde onderzoeken en zelfs een alternatief kunstkatern (bij media) werden gepresenteerd, als opmaat tot het gesprek. De opkomst was telkens buitengewoon goed te noemen en vrijwel alle betrokkenen gaven aan een vervolg te willen.

Ter voorbereiding werd er een redactieraad samengesteld, bestaande uit Shervin Nekuee (socioloog en publicist), Naima Azough (stafmedewerkster van Rotterdam Culturele Hoofdstad), Bart Top (journalist), Ben Hurkmans (directeur Fonds voor de Podiumkunsten), Annette de Vries (onderzoeker en schrijver), Chris Keulemans (voormalig directeur van De Balie en schrijver), Ineke Schwartz (journalist), Özkan Gölpinar (journalist, publicist en theatermaker), Donald Wieringa en Han Bakker. Barbara Louisse (voormalig medewerkster van De Balie) werd aangetrokken als producent van deze vier expert meetings.

Pilot 6: Expertmeeting van opleidingen, fondsen, podia en de media

De opleidingen

Locatie: de Utrechtse Hogeschool voor de Kunsten (HKU). Uitgenodigd waren vertegenwoordigers van de diverse kunstopleidingen die Nederland rijk is, zoals de Rietveld Academie, de Reinwardt Academie, de Hogescholen voor de Kunsten in

Amsterdam, Arnhem en Utrecht, de Nederlandse Film en Televisie Academie en het Rotterdams Conservatorium. Ook particuliere opleidingen zoals 't Colofon en Stichting Schrijven waren aanwezig, evenals vertegenwoordigers van de Raad voor Cultuur, van ECHO en uit de wereld van de architectuur.

Kunstopleidingen worstelen met het aantrekken van allochtone studenten. Zo heeft de Rietveld Academie slechts één Marokkaanse en één Turkse student. En de Reinwardt Academie, een opleiding voor middenkader van musea, heeft er geen. Uit de vergadering bleek dat opleidingen tot dan maar beperkt initiatieven ontwikkelden om deze aanwas te vergroten.

Aan de buitenkant lijken kunstopleidingen voor allochtonen een onneembaar wit bastion. Pas als een opleiding er in slaagt meerdere allochtone leerlingen aan te trekken, ontstaat er enig effect naar de buitenwereld, mede dankzij eventuele onderlinge steun. Daarom, zo werd geconstateerd, is het belangrijk om ook meer allochtone leraren aan te trekken.

Het Rotterdams Conservatorium doet het wat beter. Het heeft een afdeling Jazz, Pop en Wereldmuziek waar studenten onder meer kunnen kiezen voor Turkse saz/baglama, de Indiase sitar, tabla, flamencogitaar, djembe of Latin percussie. Studenten worden gestimuleerd om hun eigen stijl te ontwikkelen door kennis te nemen van andere muziekstijlen, andere denkpatronen, andere zienswijzen. Een model dat mogelijk interessant is voor de andere opleidingen.

Aan de hand van de volgende drie stellingen ontwikkelde zich een levendig gesprek: 1) Bij de selectieprocedure moet meer rekening worden gehouden met culturele diversiteit. 2) Zowel het voortgezet onderwijs als kunstvakopleidingen zouden meer aandacht moeten besteden aan voorlichting gericht op allochtone leerlingen. 3) Kunstopleidingen moeten nieuwe inhoud en methodieken ontwikkelen om aantrekkelijk te worden voor allochtone leerlingen.

Tijdens de bijeenkomst wond Huib Schippers, hoofd van de afdeling Jazz, Pop en Wereldmuziek van het Rotterdams Conservatorium, zich op over het niveau van deze discussie. 'Veel te krampachtig', luidde zijn predikaat. 'Door de deelnemers werd niet vanuit een inhoudelijke lijn gedacht. Het lijkt wel alsof het de opleidingen louter gaat om meer allochtonen te scoren, zodat ze in ieder geval kunnen aantonen hun best te hebben gedaan'.

De geringe toestroom van allochtone leerlingen heeft volgens Schippers, twee redenen. Behalve dat de opleidingen als geheel nog steeds te wit zijn, zijn ook de curricula niet afgestemd op hoe allochtone jongeren omgaan met het maken van muziek.

Waar hij naar toe wil is een meer transculturele benadering, waarin alle verschillende richtingen op voet van gelijkheid naast elkaar bestaan en met elkaar communiceren. De opleiding Turkse muziek op het Rotterdams Conservatorium is bijvoorbeeld net zo gestructureerd als de opleiding westerse klassieke viool, inclusief Turkse muziekgeschiedenis, -theorie, cultuurgeschiedenis en algemene kennis van westerse muziek. Multicultureel is een gepasseerd station voor hem.

Daarom is hij blij met nieuwe onderwijsontwikkelingen zoals flexibele leerpaden, competentiegericht leren, modulair onderwijs en contractonderwijs. Dat geeft de mogelijkheid voor mensen die niet

gewend zijn aan de discipline van een hbo-opleiding, een omgeving te creëren waarin ze geleidelijk die discipline kunnen opbouwen.

De fondsen

Locatie: het VSB Fonds in Utrecht. Aanwezig waren onder andere de Stichting DOEN, de Raad voor Cultuur, het Fonds voor de Letteren, het Nederlandse Fonds voor de Film, de Nationale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (NCDO), het Fonds BKVB, de RKS, Rotterdam 2001 Culturele Hoofdstad van Europa, het Fonds voor de Podiumkunsten, het Amsterdams Fonds voor de Kunsten, het Fonds voor Amateurkunst en natuurlijk het VSB Fonds zelf.

In deze tweede expertmeeting kwamen vragen aan de orde als: ‘door wie en hoe worden subsidieaanvragen beoordeeld? In hoeverre worden nieuwe kunstuitingen door beoordelingscommissies met ‘oude’ criteria en kwaliteitsbegrippen beoordeeld? Is dat wel mogelijk of is er aanpassing nodig. Vereisen aanvragen vanuit andere culturele achtergronden andere toetsingscriteria? Moeten we vasthouden aan het verschil tussen amateurs en professionals, en wat doen we met de grensvervaging tussen hoge en lage kunsten? Uit de discussie:

De discussie is erg verwarrend, aldus Lex ter Braak (BKVB). “Wat kwaliteit is, beweegt zich uiteindelijk op een glijdende schaal. Er zouden nieuwe referentiepunten moeten ontstaan, spullen waaruit die culturele emancipatie vorm krijgt. Maar wie kunst maakt, doet er voor ons niet toe. De commissie heeft als taak de goede dingen eruit te halen, ook uit het werk van allochtone kunstenaars. Daarvoor moet misschien specifieke kennis worden binnengehaald om dat goed te beoordelen”.

Carina Weve (RKS): “Wij kijken bij aanvragen ingediend door allochtonen niet alleen naar artistiek- inhoudelijke normen maar ook naar de betekenis die de activiteit heeft voor de desbetreffende gemeenschap. Indien nodig, begeleiden wij hen bij het aanvraagproces. Onze commissies doen hun uiterste best om die aanvragen zoveel mogelijk te honoreren.” Hoewel deze werkwijze leidde tot meer aanvragen door allochtonen, was het de RKS niet te doen om ‘percentages te scoren’, zoals tijdens de bijeenkomst werd gesuggereerd. “Wij zien het als stimuleringssubsidies die ertoe leiden dat de volgende aanvraag beter van kwaliteit wordt.”

“Maar het gaat ook om het transparanter maken van procedures”, aldus Erica Happe van het VSB Fonds. “Wij houden wekelijks een spreekuur voor aanvragers. En het is wel degelijk belangrijk voor grote fondsen om zich te bekwamen in de multiculturele samenleving. Dat geldt voor alle veranderingen in de samenleving.”

“Wij inventariseren welke groepen een aanvraag indienen, maar proberen ook degenen te achterhalen die dat niet doen” aldus Joan Terpstra van het Filmfonds. Ook aan onze adviescommissies moeten meer allochtonen deelnemen. We zijn serieus bezig om hierin verandering te brengen”.

“Fondsen werven hun commissieleden voor het overgrote deel uit hun netwerken. “Terwijl adverteerders in landelijke kranten en tijdschriften een geheel nieuwe stroom mensen oplevert”, aldus Paul Broekhof van de Raad van Cultuur.

De podia en musea

Locatie: het Rotterdamse Bibliotheektheater. Uitgenodigd voor deze *expertmeeting* waren ondermeer Theater Zuidplein (Rotterdam), Artotheek Zuidoost (Amsterdam), de Coalitie van Vlakke Vloertheaters in Amsterdam, Theater De Krakeling (Amsterdam), De Vrije Vloer (Utrecht), Popcentrum 013 (Tilburg), Museum voor Moderne Kunst (Arnhem), Museum Boijmans van Beuningen (Rotterdam), De Unie (Rotterdam), Paradiso (Amsterdam) en Theater de Evenaar (Rotterdam).

Het bereiken van doelgroepen, waaronder allochtonen en jongeren, is voor podia en musea een flinke opgave voor de komende jaren. Dat lijkt voor de meeste van hen niet eenvoudig. Om zicht op de zaak te krijgen, gaf De Phenix Foundation drie 'waarnemers' de opdracht om te kijken hoe dat in de praktijk vorm krijgt. De journalisten Bonita de Voogd, Mercita Coronel en Bart Top bezochten respectievelijk het Museum voor Moderne Kunsten te Arnhem, het Popcentrum 013 in Tilburg en het Theater Zuidplein in Rotterdam. De rapportages van waarnemers vormden de opmaat voor de avond (zie ook www.phenixfoundation.nl). Uit de discussie:

De journalist Bart Top, die een rapportage schreef over het Theater Zuidplein, opende de avond: "De twee grootste fouten die podia op het terrein van diversiteit kunnen maken, hangen nauw samen. De eerste is om teveel in sjablonen over cultureel verschil te denken. De tweede is om die verschillen te ontkennen. Er is een spanningsveld tussen de investering in jongeren, die vooral cross-over cultuur zoeken, en de investering in de eerste generatie, die kennis over de cultuur van herkomst kan inbrengen. Wie één van beide bronnen verwaarloost, zal geen nieuwe kwaliteit kunnen ontwikkelen".

Diversiteitsbeleid in het theater kan heel goed tot nieuwe kwaliteit leiden maar niet als tegelijkertijd een groter en minder opgeleid publiek moet worden bereikt. Podia die kiezen voor toekomstgerichte ontwikkeling van multiculturele producties, moeten daar extra voor gesubsidieerd worden, in plaats van afgerekend op hun toeschouwersaantal". (voordracht Bart Top over Theater Zuidplein)

Chris Dercon (op de avond zelf verhinderd) voegde later zijn visie toe: "Het is onzin om een museum op te richten voor 'outsiderkunst', je moet niet meer in aparte categorieën blijven denken. Maar juist van binnenuit dingen veranderen" ... "Ik wil absoluut een allochtoon publiek bereiken met 'Unpacking Europe', ik wil dat zij Bruegel en Bosch ook als het hunne beschouwen. Als dat integratie is en culturele diversiteit, dan ben ik ervoor. Ik wil weten wat zij van hun geschiedenis meenemen naar Bruegel en de Toren van Babel. Eén van de mooiste dingen die we ooit gedaan hebben is rondleidingen verzorgen in het Farsi. Het was prachtig om in die taal iets te horen zeggen over de Toren van Babel".

Annette Zondervan van Artotheek Zuidoost: "Sinds we van aanbod-naar vraaggericht zijn overgegaan, is ons publieksbereik breder geworden. Maar de kost de organisatie ook veel energie, de begeleiding van het proces wordt belangrijker dan het product. En dat is niet waar je door de gemeente of een fonds op wordt afgerekend. Maar het is wel de politieke realiteit."

Ruud Breteler, directeur van Theater Zuidplein, benadrukt dat de keuze om het aanbod van Zuidplein meer te richten op 'de andere kant van de Rotterdamse bevolking' een positieve keuze was. Dat theaters het zich kunnen permitteren om door te gaan op de ingeslagen weg kan hij zich niet voorstellen. "Nederlandse steden verkleuren en voor de cultuursector geldt hetzelfde als voor de commerciële markt: je moet die doelgroepen aanboren."

De media

Locatie: De Balie in Amsterdam. De genodigden waren vertegenwoordigers van de landelijke kranten als NRC Handelsblad, Trouw en de Volkskrant, van het regionale dagblad Utrechts Nieuwsblad, de makers (journalisten) van 'Het Andere Katern', journalisten van media die zich richten op culturele diversiteit, zoals Contrast, het Stimuleringsfonds voor de Omroep (Stifo), programmamakers en freelance journalisten van omroepen en gedrukte media.

De vierde expertmeeting draaide om 'Het Andere Katern', een speciaal voor deze bijeenkomst in samenwerking met de Volkskrant vervaardigd kunstkatern, onder hoofdredactie van de freelance journaliste Saron Petronilia. Dit kunstkatern (opvraagbaar bij De Phenix Foundation) doet een poging de diversiteit in de kunsten te weerspiegelen in stijl, vormgeving en onderwerpkeuze. Dit 'ideale' katern werd vergeleken met het bestaande kunstkatern van de Volkskrant van dezelfde week 21.

Het gesprek draaide om vragen als 'hebben de gevestigde media te weinig aandacht voor onderwerpen die niet tot de westerse canon behoren? Wat is er in de verschillende kunstkaternen terug te vinden van de culturele diversiteit?'

Dat het ook anders kan, wilde eindredacteur Saron Petronilia met 'Het Andere Katern' aantonen. "Dit katern is gemaakt vanuit mijn referentiekader. Met een onderwerpkeuze die gekleurder is en met andere invalshoeken dan de doorsnee. Het is zo bepalend wie aan het roer staat: te vaak zijn die witte mannen met witte achtergronden. Het Andere Katern is in alle opzichten anders: door de onderwerpkeuze, de vraagstelling, de invalshoek, de persoonlijke betrokkenheid en de columns die een verrassend licht werpen op de Nederlandse multiculturele samenleving. Uit de discussie:

"Wie in zijn eigen omgeving niet geconfronteerd wordt met de wijze waarop andere culturen hun kunstbeleving vormgeven, zal niet met zo'n onderwerp komen. De eindredacteur katern Letter & Geest van Trouw suggereerde een eindredacteur aan te nemen van een andere etniciteit of meer recensenten afkomstig uit andere culturen die niet louter met een 'Nederlandse' blik kijken.

En nog steeds blijkt dat degenen die zich het beste aanpassen, het snelste doordringen. "Daarom gaat het niet alleen om de hoeveelheid allochtone journalisten, maar ook in hoeverre zij weten vast te houden aan hun eigen ding", aldus NRC redacteur Mark Duursma.

Programmamaker Tessa Boerman gaf de aanwezige journalisten een simpel advies: "Waarom praten journalisten hierover niet openlijk met elkaar? Dat is de enige manier om van die krampachtigheid af te komen. Denk op menselijk niveau en niet in grootheden en polarisaties."

6. De startfase: september – december 2001

Begin september startte het (bijna) volledige team van Phenix. Na een intensieve en open sollicitatieprocedure voor de zomervakantie waren er vier (parttime) medewerkers uitgekozen om de directeur Donald Wieringa ter zijde te staan. Eén van hen, Tanja Mlaker (bureau manager), was al eerder in dienst. De anderen zijn Ariëtte Kasbergen (beleidsmedewerker), Derk Bulthuis (consulent) en Linde Masdorp (financieel medewerker).

Eén van de eerste taken voor het team, het organiseren van een openingsfeest, was geen geringe opgave omdat parallel daaraan het kantoor aan de Schiedamse Vest moest worden ingericht en tal van praktische zaken moesten worden geregeld. Daaronder was ook een verhuizing, want tot dat moment was Phenix gast geweest bij het Fonds voor de Podiumkunsten in Den Haag. Het gehuurde pand aan de Rotterdamse Schiedamse Vest moest eerst flink opgeknapt worden, alvorens Phenix er kon intrekken.

Bovendien waren de ambities voor een feest groot: het was bedoeld om De Phenix Foundation onder een groot aantal kunstenaars en organisaties bekend te maken. Daarom werd er een flink aantal uitnodigingen verstuurd, met behulp van onder meer 'geleende' mailinglijsten. Voorafgaande aan dat feest organiseerde Phenix tezamen met de RKS een meer inhoudelijk deel: een klein symposium over *het kwalitatieve oordelen over kunst*. Het thema speelde in alle expertmeetings een centrale rol en het symposium en gold daarom tevens als afsluiting van de eerste ronde van vier. Alle deelnemers aan de meetings werden uitgenodigd aanwezig te zijn. Tevens werd het symposium opengesteld voor de bezoekers van het openingsfeest. Gezien het vroege uur op de dag, werd gerekend op een bescheiden opkomst.

De response middels antwoordkaarten was veel en veel groter dan verwacht, en er moest voor het symposium ijlings worden uitgeweken van de Calypso naar een grote locatie. De Rotterdamse Schouwburg was zeer coöperatief en maakte de grote zaal ervoor vrij.

Activiteiten

De laatste 3 maanden van het jaar stonden vooral in het teken van inwerken van de medewerkers en opzetten van projecten die pas in 2002 en 2003 hun beslag zullen krijgen. Hieronder worden de voornaamste activiteiten genoemd. De opening was de eerste activiteit waarvoor de staf als team aan de slag ging.

De opening

Het idee van het symposium was om op het podium in een gesimuleerde situatie het proces van oordelen door commissies voor publiek transparant te maken. Gezocht zou worden naar antwoorden op de vraag of kwaliteit een immanente eigenschap van de kunstuiting alleen is of dat het oordeel daarover vooral afhangt van de vaardigheden van de kijker. En, als dat laatste het geval is, in hoeverre die vaardigheden cultuurgebonden of tijdgebonden zijn.

Phenix wilde zo de valkuilen van het oordelen bloot leggen en alternatieven te bespreken. Maar de focus kwam onbedoeld anders te liggen. Een aanwezige kunstenaar, wiens werk door de commissie op het podium werd besproken, werd publiekelijk onnodig neergesabeld. Het panel op het podium was zich er niet van bewust dat het om een echte en aanwezige kunstenaar ging. De kunstenaar zelf kreeg daardoor niet de gelegenheid om

commentaar te geven. Dit was natuurlijk juist niet hoe Phenix wil opereren. We hebben onze excuses persoonlijk in de eerste Nieuwsbrief uitgesproken. In diezelfde nieuwsbrief heeft de kunstenaar de gelegenheid gekregen zijn visie op het gebeurde te geven. Na de feestelijke openingstoespraken kwam er een bruisend feest opgang waarin veel jong talent de kans kreeg een kort optreden te geven.

Communicatie

Bij het afsluiten van het jaar 2001 was nog niet alles operationeel maar was wel een fors begin gemaakt met het opbouwen van databases en het ontwikkelen van een website.

Op veel plaatsen in Nederland en zelfs België (Studiedag "Het woord bij de daad", die in Berchem bij Antwerpen door onder andere het Theaterinstituut Nederland werd georganiseerd) werd Phenix uitgenodigd om een presentatie te geven van de organisatie. Zoals voor Atana, tijdens symposia onder andere bij de zesde Internationale Metropolis Conferentie in Rotterdam - in het kader van Erasmus 2001- en op een interne studiemiddag van de Mondriaan Stichting, het openen van exposities (o.a. "12 hedendaagse Arabische kunstenaars" in het Wereldmuseum in Rotterdam) of voor buitenlandse delegaties.

Om het veld op de hoogte te houden van de projecten van Phenix of van andere relevante organisaties, initieerde Phenix in december een nieuwsbrief die 3 tot 4 per jaar zal verschijnen.

Consulentschap

Zelfs met de onvolledige website en een haperende telefooncentrale hadden kunstenaars en organisaties weinig moeite Phenix te vinden. In de laatste vier maanden van 2001 werden alleen al zo'n 45 persoonlijke gesprekken gevoerd en ruim 150 telefonische adviezen verstrekt.

Er blijkt onder individuele beeldende kunstenaars veel behoefte aan financiële en organisatorische ondersteuning bij het realiseren van tentoonstellingen. Uit veel vragen blijkt een informatieachterstand op het gebied van de financiële infrastructuur van de kunstsector, alsmede onervarenheid met het schrijven van subsidieaanvragen. Daarin schiet de informatieverstrekking van fondsen en subsidiënten, bijvoorbeeld het meer inzicht verschaffen in formuleren en procedures, volgens vele gesprekspartners te kort.

De vragen die de consultant bereikten leken in eerste instantie vaak op elkaar (bijna altijd gingen ze over financiering) maar bleken bij doorvragen vaak weer zeer uiteen te lopen. Daarmee blijkt een dermate grote hoeveelheid kennis en netwerk nodig dat die niet meer in één persoon te verenigen zijn. De consultant zag zich dus al snel genoodzaakt om te gaan doorverwijzen. Om een "kastje naar de muur" effect te voorkomen heeft Phenix besloten om bij doorverwijzen altijd te zorgen dat de deur aan de andere kant openstaat door er eerst zelf contact mee op te nemen. Verder huurde Phenix regelmatig kennis en ervaring in van externe deskundigen, m.n. voor het intensievere coachen dat sommige kunstenaars of initiatiefnemers nodig hadden. Naarmate de vraag om ondersteuning van Phenix intensiever werd, werd meer gevraagd van de haalbaarheid en veelbelovendheid van de vrager.

Het begeleiden van kunstenaars blijkt zeer arbeidsintensief. Zoals gezegd gaan de meeste vragen over het vinden van financiering maar bij doorvragen blijkt vaak dat er veel meer vragen zijn. Als bijvoorbeeld een idee voor een theatervoorstelling niet voldoende uitgewerkt is, dan zal er nooit financiering voor te vinden zijn. Het kost tijd en

menskracht (vaak meerdere gesprekken) om uit te vinden wat nu de werkelijke vraag is. Dit beperkt uiteraard het aantal mensen dat te woord gestaan kan worden.

Van de vraagstellers bleek bijna de helft individueel beeldende kunstenaar (45%). Verder kwam 10% uit de danssector, 5% uit de muziek, 5% uit de literatuur, 5% uit de film en 2,5% uit de design. Daarnaast heeft 15% een multidisciplinaire invalshoek en organiseert 2,5% festivals. Van de vraagstellers gaf 10% aan een Marokkaanse, 10% een Turkse, 10% een Surinaamse, 6,5% een Iranese en 5% (ex-)Joegoslavische culturele achtergrond te hebben. De overige kwamen uit 14 andere cultuurgebieden. Van 6% is onbekend wat hun culturele achtergrond is en 8% bleek 3^e en 4^e generatie immigrant die zich Nederlands noemt.

Voor De Phenix Foundation is in eerste instantie niet relevant welke achtergrond een kunstenaar heeft. Er zijn voor Phenix echter twee redenen om het wel bij te houden. De eerste is dat er sprake kan zijn van een duidelijke achterstand bij bepaalde cultuurgebieden. Deze achterstand kan Phenix signaleren en analyseren welke belemmeringen er zijn. Als dat duidelijk is kan er - indien dat wenselijk is - ook iets aan die belemmeringen gedaan worden. Een tweede reden is dat binnen het internationale cultuurbeleid verschil gemaakt wordt tussen landen. Met sommige landen zijn bijvoorbeeld verdragen afgesloten over interculturele uitwisseling, met andere niet. Voor kunstenaars en andere initiatiefnemers die internationale samenwerking ambiëren is dus relevant of er voor het land waarmee zij willen samenwerken regelingen zijn.

Werkgroep kwaliteit

Gezien belang van het immer terugkerend thema 'kwaliteit', zowel in de expertmeeting als in de discussie over 'oordelen' tijdens het openingssymposium, besloot Phenix het thema verder en meer gedegen uit te diepen. Een kerngroep of denktank van drie mensen die eerder een rol speelde in de redactie van de expertmeetings, te weten Shervin Nekuee, Bart Top en Chris Keulemans, bereiden het komende jaar een aantal interviews voor op basis waarvan zij een essay schrijven. Er bestaat grote belangstelling vanuit kunstinstellingen en fondsen.

Het doel van zo'n traject is om uit de analyse van het kwaliteitsbegrip een aantal concrete aanbevelingen te destilleren waar de culturele sector op operationeel niveau mee uit de voeten kan. De resultaten worden aan het eind van 2002 gepresenteerd in de vorm van een publicatie en een symposium dat samen met de RKS wordt georganiseerd.

De werkgroep Hedendaagse beeldende kunst

Eén van de vervolgvacatures op de *expertmeetings* is de werkgroep Hedendaagse beelden kunst, waarin naast een aantal kunstmusea ook de Mondriaan Stichting, het Fonds BKVB en de Nederlandse Museumvereniging vertegenwoordigd zijn, alsmede enkele kunstacademies. In de werkgroep worden kennis en ervaring uitgewisseld en wordt gediscussieerd over verschillende onderwerpen. Zo blijkt in de programmering van musea voor moderne kunst bijvoorbeeld weinig uitwisseling met musea uit de niet-westerse wereld, met name uit de herkomstlanden.

Kunstcafés

Bij de spraakmakende tentoonstelling Unpacking Europe, die vanaf begin december te zien was in Museum Boijmans van Beuningen, ontwikkelde Phenix samen met de werkgroep Hedendaagse beeldende kunst één van de vier kunstcafés met als thema 'musea en beleid ten aanzien van diversiteit in hedendaagse kunst'. Dit kunstcafé vond plaats in februari 2002.

Filmfestival

In samenwerking met het Internationaal Filmfestival Rotterdam werd een aantal plannen ontwikkeld voor de edities 2002 en 2003. Het was te kort dag om alle ambities in het eerste jaar te realiseren, maar een begin van samenwerking is ontstaan.

Phenix deed het festival enkele voorstellen, zoals om jonge makers de kans te geven tijdens het festival gearriveerde grootheden te ontmoeten; om marketingervaring op het gebied van diversiteit uit te wisselen met experts uit de UK; om een bijeenkomst met recensenten over de (on-)mogelijkheid om films uit een andere cultuur te beoordelen; en om een programma in het leven te roepen onder de titel "The first Europeans" van Europese filmmakers met een niet westerse achtergrond". Als eerste stap in de samenwerking leverde Phenix in januari 2002 tijdens het festival een bijdrage aan het programma 'Global Exchange'.

Activiteitenplan 2002

Op basis van het beleidsplan en het globaal activiteitenplan werd een uitgewerkt programma voor 2002 gemaakt, te vinden op www.phenixfoundation.nl

De Kring van Bemiddelaars

De installatie van de Kring van Bemiddelaars vond plaats in oktober 2001 en de eerste bijeenkomst waarin de werkwijze en procedures van de kring werden uitgewerkt en vastgelegd in december (zie bijlage 1).

Bijlage 1 De organisatie

Bestuur:

Het bestuur van De Phenix Foundation bestaat momenteel uit 3 leden. Het bestuur opereert op afstand, de aansturing van dagelijkse werkzaamheden is gedelegeerd aan de directeur.

De leden van het bestuur worden voor een periode van 4 jaar benoemd, met éénmaal de mogelijkheid tot herbenoeming voor wederom 4 jaar (dus maximaal 8 jaar zittingstermijn)

Bij de benoeming van de leden van het bestuur werd geadviseerd door John Leerdam en Ahmed Aboutaleb. Voorafgaande aan de benoeming vond raadplegend overleg plaats met het Ministerie van OCenW, de directies van het Fonds voor de Podiumkunsten, het Fonds voor Amateurkunst, de Stichting PodiumKunstWerk, de Mondriaan Stichting en het VSB Fonds.

Samenstelling bestuur, staf en Kring van Bemiddelaars

Bestuur

Voorzitter Joan Ferrier	Joan Ferrier is directeur van E-quality, een expertisecentrum dat de koppeling van gender en etniciteit in één perspectief centraal stelt en als doel heeft om deze verbinding in het denken en handelen van beleidsmakers, trendsetters e.d. te verankeren. Zij is daarnaast lid van het Comité van Aanbeveling Nationaal Monument Slavernijverleden en secretaris van de commissie Arbeidsdeelname Vrouwen uit Etnische Minderheden (AVEM).
Secretaris Niesco Dubbelboer	Als directeur van Agora Europa volgt Niesco Dubbelboer de politieke processen op de voet en bevordert de 'directe vormen' van democratie. Momenteel richt hij zich voltiijds op de verkiezingscampagne van PvdA als coördinator van het campagneteam.
Penningmeester Stan Verrest	Stan Verrest is projectmanager bij Fortis Bank en interim directeur van het filiaal Mijdrecht.

Staf

Directeur Donald Wieringa	Donald Wieringa is van huis uit socioloog en maker van documentaires en korte films. Tot oktober 2000 was hij coördinator van de Werkgroep Migranten en Media van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ). Daarvoor is hij o.m. verbonden geweest aan (inter)nationale mediaorganisaties en instellingen op het gebied van de kunsten.
------------------------------	---

Beleidsmedewerker Ariëtte Kasbergen	Ariëtte Kasbergen is van huis uit etnomusicoloog. Zij was jarenlang werkzaam als projectleider van diverse evenementen (tentoonstellingen, festivals, congressen e.d.), met name bij het Wereldmuseum Rotterdam. Vanaf 1999 was zij daar hoofd Evenementen en artistiek leider van Theater De Evenaar.
Consulent Derk Bulthuis	Derk Bulthuis was als projectcoördinator verbonden aan diverse culturele instellingen en projecten w.o. Gate Foundation, Rotterdams Filmfestival en Asian Cinema Centre. Sinds 1999 ontwikkelt hij zelfstandig projecten met kunstenaars uit verschillende disciplines.
Bureaumanager Tanja Mlaker	Tanja Mlaker is van huis uit dramaturge en vertaalster. Na enkele jaren ervaring in het theaterbedrijf groeide ze door naar managementfuncties.
Financieel medewerker Linde Masdorp	Linde Masdorp studeerde zang lichte muziek aan het Rotterdams Conservatorium. Zij organiseerde diverse festivals en podia, o.a. voor het Jeugdtheater Hofplein. Aan de Erasmus Universiteit Rotterdam studeerde zij kunst- en cultuurmanagement.

Kring van Bemiddelaars

Mira Kho	Mira Kho is hoofd Prix de Rome aan de Rijksacademie voor beeldende kunst en senior adviseur bij I-Nova. Daarvoor was zij lid van de programmastaf van Rotterdam 2001, Culturele Hoofdstad van Europa. Verantwoordelijk voor het visuele domein vatte zij daar het begrip beeld zo ruim mogelijk op. Face to Face, Homeport Harbour Cities, Stubnitz, Ruimte Bezetten en Unpacking Europe zijn enkele voorbeelden uit haar programma. Hiervoor heeft zij Artotheek Zuidoost/Het Nieuwe Podium opgericht, een kunstuitleen en culturele pleisterplaats in de Amsterdamse Bijlmermeer. De laatste 2 jaar daarvan was zij initiatiefnemer en medeoprichter van Imagine IC, voorheen het Beeldverzamelgebouw, een centrum voor hedendaagse migratiegeschiedenis. Zij bekleedt diverse bestuursfuncties bij o.a. Imagine IC, Gate Foundation en Kunstbende.
Eddy Tutuarima	Eddy Tutuarima was in de jaren '80 vooral bekend als initiator/organisator van de Moluccan Moods-projecten. Daarna was hij o.m. coördinator van de Multi Music Federation, muziekadviseur bij de Stichting Omroep Allochtonen en de NPS, werkte hij bij het Nederlands Theater Instituut en voor het Nationaal Pop Instituut. Tegenwoordig is hij als adviseur werkzaam bij het Adviesbureau Culturele Diversiteit Den Haag.
Reza Kartosen	Reza Kartosen studeert Business Administration aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Tegelijkertijd is hij zeer actief als freelance producer en journalist voor verschillende omroepen en tijdschriften, gericht op jongerencultuur. Hij werkt o.m. voor Radio Nederland Wereldomroep, Samsonic, Generation Now, Strictly Magazine en Veronica Magazine. Ook maakt hij voor De Balie jongerenprogramma's.

- Gülay Orhan Gülay Orhan maakte als regisseur meer dan 50 documentaires en televisieprogramma's. Zij is momenteel directeur van Fatusch Productions, een productiebedrijf dat multiculturele documentaires en televisieprogramma's maakt. Zij werd gekozen tot Europese Zwarte Zakenvrouw van het jaar vanwege haar inspirerende voorbeeldfunctie voor allochtone vrouwen.
- Özkan Gölpinar Özkan Gölpinar is freelance journalist/publicist en theatermaker. Hij schrijft voor diverse landelijke dagbladen en tijdschriften w.o. NRC Handelsblad en De Groene Amsterdammer. Ook heeft hij de afgelopen jaren diverse discussie- en debatprogramma's gepresenteerd over kunst, cultuur, politiek, literatuur en minderhedenbeleid. Hij is tevens adviseur voor het Fonds voor de Letteren, lid van de Kernraad van de Rotterdamse Kunststichting en voorzitter van Fast Forward, een stichting die het blad Fast Forward uitbrengt, een tweewekelijkse magazine voor hoger opgeleide Nieuwe Nederlanders met ambitie.
- John Wooter John Wooter, regisseur en choreograaf, studeerde aan de dansacademie. Daarna schreef hij o.m. de Surinaamse musical Faya en richtte hij een eigen productiebedrijf op. Hij noemt zichzelf artistiek ondernemer in de theaterwereld met jongerencultuur als specialisatie.
- Sebastian Lopez Sebastian Lopez, kunsthistoricus, doceerde aan verschillende universiteiten en publiceerde diverse artikelen over culturele diversiteit in hedendaagse beeldende kunsten. Op dit moment is hij directeur van de Gate Foundation, een instituut voor moderne beeldende kunst. Ook is hij gastdocent bij het Kunsthistorisch Instituut van de Universiteit van Leiden.
- Huib Schippers Huib Schippers is al meer dan 25 jaar actief betrokken bij culturele diversiteit in muziek: als uitvoerend musicus (Indiase sitar), docent, journalist, programmamaker, organisator, platenbaas en initiator en uitvoerder van grote projecten, met name op het gebied van wereldmuziekonderwijs. Spraakmakende projecten waren onder andere de Wereldmuziekschool Amsterdam en de plannen voor een internationale campus voor wereldmuziek: World Music Centre. Momenteel is hij hoofd van de afdeling Pop, Jazz & Wereldmuziek van de Hogeschool voor Muziek en Dans in Rotterdam.

Bijlage 2 Overzicht van de bouwperiode

15 Oktober/november:

- Schrijven van een uitgangspuntennotitie
- Bespreken notitie in eigen huis en omgeving
- Opstellen eerste concept voor de organisatie en begroting
- Opstellen plan van eisen voor een kantoorgebouw
- Inrichten van een tijdelijk katoor
- Versturen persbericht
- Werven bestuursleden
- Gesprekken met de vier grote steden

December/januari:

- Besprekingen met de oprichters en diverse betrokkenen
- Schrijven conceptbeleidsplan
- Ontwikkeling pilotprojecten
- Werven bestuursleden
- Oprichting van de stichting
- In dienst nemen van een bureaumanager
- Afronden gesprekken met de grote steden
- Begin voorbereiding expertmeetings
- Werven van een coördinator/producent expertmeetings
- Voorbereiden van de essayprijsvraag

Februari/maart

- Toetsen beleidsplan in het Volksbuurt Museum
- Schrijven derde conceptbeleidsplan
- Aanpassen organisatieplan en begroting
- Werven bestuursleden
- Werven personeel en bemiddelaars
- Eindgesprekken en beslissing keuze stad van vestiging
- Voorbereiding expertmeetings, essayprijsvraag en andere pilotprojecten

April/mei

- 3 Expertmeetings
- Sollicitatiegesprekken
- Selectie van 'Masters'
- Ontwikkelen van een globaal activiteitenplan
- Ontwikkelen van communicatieplan
- Inrichting/verbouwingsplanning
- Pilot: bijeenkomst van cultuurscouts

Juni/juli

- Expertmeeting
- Sollicitatiegesprekken
- Uitwerken activiteitenplan
- Verbouwing van het kantoor

Augustus/september

Verbouwing en inrichting kantoor
Opzetten van de kantoororganisatie
Inwerken nieuwe medewerkers
Vorbereiding opening

8 Oktober 2001

De officiële start van De Phenix Foundation

Oktober, november en december

Uitreiking Phenix essayprijs
Eerste nieuwsbrief *Phenix Kort*
Bon Bini Frank Arion
SICA-dag
Installeren Kring van Bemiddelaars
Activiteitenplan
Vorbereiden werkgroep *kwaliteit*
Vorbereiden werkgroep *hedendaagse beelden kunst*

Bijlage 3 Lijst van geconsulteerde personen

Aboutaleb	Ahmed	FORUM
Azough	Naima	Rotterdam Culturele Hoofdstad
Azough	Rachida	Journalist
Ballings	Pierre	Paradiso
Belgasi	Hasan	Al Farabi
Berendse	Martin	Ministerie van OCenW
Blijlevens	Kees	De Krakeling
Boer	Gert de	RAST
Boer	Jeanneke den	RASA
Boer	Tessa de	Programmamaker
Boogaard	Geert	Stichting DOEN
Boonzajer Flaes	Rob	QRA
Braak	Lex ter	Fonds BKVB
Breebaart	Leonie	Trouw
Breteler	Ruud	Theater Zuidplein
Broekhof	Paul	Raad voor Cultuur
Burgh	Denise van der	Ministerie van OCenW
Burgzorg	Ricardo	Volksbuurtmuseum
Cambell	Lucien	Made in da Shade
Daamen	Melle	Mondriaanstichting
Debussy	Arthur	Consultant
Dercon	Chris	Boijmans van Beuningen
Dornseiffer	Sylvia	Fonds voor de Letteren
Duivesteijn	John	Volksbuurtmuseum
Duursma	Mark	NRC
Duurvoort	Harriët	Amsterdamse Kunstraad
Eijsink	Angeline	Ministerie van Buitenlandse Zaken
Elenbaas	Piet	SKVR
Esmeijer	Adriane	Prins Bernhard Fonds
Flentge	Gertrude	Rijksakademie Amsterdam
Geerloss-de Wit	Tineke	Stichting Schrijven
Geest	Nelly van der	Hogeschool Utrecht
Gerritsma	Annemieke	Stimuleringsfonds voor de Omroepen
Ginkel	Martin van	Popcentrum 013
Gölpinar	Özkan	Schrijver en publicist
Gortzak	Henk Jan	Amsterdams Fonds voor de Kunst
Graef	Michiel de	Fonds voor de Podiumkunsten
Grootheest	Tijmen van	Rietveld Academie
Haas	Robert de	Rotterdamse Kunststichting
Happe	Erica	VSB Fonds
Holtappels	Heiner	HKA
Hoorik	Irma van	SKVR
Houte	Nan van	Nes Theaters
Huijgens	Charlotte	Wereldmuseum
Hulst	Elske van der	De Coalitie
Hurkmans	Ben	Fonds voor de Podiumkunsten
Iersel	Frank van	Popcentrum 013

Janga	Mike	Architect
Jansen	Kristel	Fonds voor de Letteren
Jansen	Marijke	Amsterdams Fonds voor de Kunsten
Kehla	Jude	Socioloog
Keulemans	Chris	Schrijver en publicist
Kho	Mira	Rotterdam Culturele Hoofdstad
Kinninging	Irene	ECHO
Klaic	Dragan	Theater Instituut Nederland
Lavrijsen	Ria	Consultant
Leerdam	John	Theater Cosmic
Lekkerkerk	Annet	Theater Hollandia
Levy	Liesbeth	Rotterdamse Kunststichting
Leyten	Harrie	HKA
Linden	Liane van der	Cultureel Erfgoed Minderheden
Lommerse	Frans	Toneelschuur Haarlem
Meijer	Max	Museum van Moderne Kunsten Arnhem
Moll	Mirjam	Fonds voor de Podiumkunsten
Nekuee	Shervin	Socioloog, dichter
Neslo	Alida	DasArts
Noo	Louise de	Raad voor Cultuur
Odijk	Els van	Rijksakademie Amsterdam
Offers	Arthur	VSB Fonds
Oosterloo	Stef	OCenW
Ossel	Freek	Gemeente Amsterdam
Overdam	Geert	Fonds voor de Podiumkunsten
Palm	Norman de	Theater- en filmmaker
Pascal	Alex	Journalist, activist
Petronilia	Saron	Journalist
Plas	Els van der	Prins Claus Fonds
Ramos	Maria	Filmmaker
Romijn	Otto	Soeterijn Theater
Rooy	Felix de	Theatermaker, publicist
Schippers	Huib	Rotterdams Conservatorium
Schoenmakers	Marieke	Nederlandse Film en Televisie Academie
Schoor	Caroline van der	Theater Instituut Nederland
Schrofer	Jan Willem	Rijksakademie Amsterdam
Schwartz	Ineke	Journalist
Smith	Max	Utrechts Nieuwsblad
Spoel	Jolanda	HAL 4
Taken	Bert	Gerrit Rietveld Academie
Tawadros	Gilane	Iniva
Terpstra	Joan	Filmfonds
Top	Bart	journalist
Tutuarima	Eddy	Volksbuurtmuseum
Vaart	Willemijn van der	VSB Fonds
Valk	Sonja v.d.	Theater Instituut Nederland
Voogd	Bonita de	Journalist
Vries	Annette de	Consultant
Wester	Marion	OCenW
Weve	Carina	RKS

Winter	Dennis	Dunya
Zeeman	Piet	Fonds voor de Podiumkunsten
Zierikzee	Mathilde	Consultant
Zondervan	Annette	Artotheek Zuid-Oost

Het was niet mogelijk om alle contacten te achterhalen. Helaas ontbreken er personen in bovenstaand overzicht die bijdrage hebben geleverd aan het ontstaan en de ontwikkeling van De Phenix Foundation. Waarvoor onze excuses.